

BUXGALTERIYADA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLANILISHI

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti axborot texnologiyalari kafedrası

o'qituvchisi

Rajaboyev Shahboz Shodi o'g'li

shahbozrajabboyev@gmail.com

Annotatsiya: Hozirgi davrda dunyoning barcha sohalarida bo'lgani kabi, buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobot tizimida ham axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi sezilarli darajada o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Axborot texnologiyalari, ilk bor komputarlarning ixtiro qilinishi bilan boshlandi, biroq oxirgi yillarda bu jarayon Internetning ommalashuvi, dasturiy vositalarning takomillashuvi, raqamli ma'lumotlar bazalarining yuzaga kelishi hisobiga yangi bosqichga ko'tarildi. Buxgalteriya sfersida ham zamonaviy dasturiy ta'minotlar va raqamli texnologiyalar amaliyotga keng joriy qilinmoqda. Bu esa o'z navbatida buxgalterlik ishlarini yuqori tezlikda, aniq va ishonchli amalga oshirishga zamin yaratmoqda.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalari, buxgalteriya hisobi, avtomatlashtirilgan tizimlar, raqamli hisob-kitob, elektron hisobot, ma'lumotlar bazasi, moliyaviy boshqaruv, dasturiy mahsulotlar, onlayn buxgalteriya, zamonaviy hisob tizimi.

Buxgalteriya sohasida axborot texnologiyalarining qo'llanilishi birinchi navbatda kundalik ishlarni avtomatlashtirish imkonini beradi. Raqamli dasturiy vositalar yordamida buxgalteriyaga oid ma'lumotlarni yig'ish, saqlash hamda qayta ishlash jarayonlari ancha osonlashadi. Hisob-kitoblarni yuritish, moliyaviy hujjatlarni rasmiylashtirish, soliqqa oid ma'lumotlarni tayyorlash kabi jarayonlarning barchasi zamonaviy dasturiy ta'minot yordamida tez va kam xatolik bilan bajariladi. Bu esa xodimlarning og'ir jismoniy mehnatini kamaytirishga

yordam beradi. Axborot texnologiyalari yordamida ishlab chiqilgan buxgalteriya avtomatlashgan tizimlari yordamida foydalanuvchi kompaniya moliyaviy holatini real vaqt rejimida to'g'ri ko'rib, aniqlik bilan tahlil qilishi mumkin. Axborot texnologiyalari nafaqat buxgalterlik hisobini yuritishda, balki boshqaruv qarorlarini qabul qilishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy integratsiyalashgan buxgalteriya dasturlari orqali kompaniya joriy va kelajakdagi moliyaviy ahvolini, resurslardan foydalanishni, foyda va zararlarni, hatto investitsion kechikishlarni tahlil qilish mumkin. Natijada, korxona rahbariyati tez va asosli qaror qabul qila oladi. Bundan tashqari, xalqaro moliya hisobot standartlariga mos ravishda buxgalteriya ma'lumotlarini tayyorlash va taqdim etishda ham axborot texnologiyalari sezilarli yordam beradi. Buxgalteriyaga axborot texnologiyalarining kirib kelishi natijasida, kompaniyalar, tashkilotlar va davlat muassasalari o'z ish uslublarini tubdan o'zgartirmoqda. Buxgalteriya sohasida bosqichma-bosqich elektron hujjat aylanishi, elektron imzo, elektron deklaratsiyalar, onlayn monitoring, bulutli saqlash va boshqa zamonaviy xizmatlar amaliyotda joriy qilinmoqda. Hozirgi kunda bulutli texnologiyalar yordamida buxgalteriya ma'lumotlarini uzoq masofadan ham boshqarish mumkin, bu esa ofisdan tashqarida ishlash imkoniyatini yaratadi. Natijada, tashkilotlar uchun moliyaviy boshqaruv ochiq, shaffof va samarali bo'lmoqda [1].

Yana bir ijobiy taraf shundaki, axborot texnologiyalari yordamida buxgalteriya sohasida zaruriy ma'lumotlar tez va xavfsiz tarzda saqlanadi. Ma'lumotlar bazasini yaratish va himoyalash, shuningdek, o'zgarishlarni kuzatib borish imkoniyati xavfsizlikni ta'minlaydi. An'anaviy qog'ozli hisob-kitob tizimi bilan solishtirganda, raqamli hisobda ma'lumotlarni yo'qotish yoki buzib yuborish ehtimoli minimallashtirilgan. Shuningdek, zamonaviy dasturiy mahsulotlarda avtomatik zaxiralash (backup) tizimlari joriy etilgan. Axborot texnologiyalarining buxgalteriyadagi qo'llanilishi mehnat unumdorligini oshirish bilan birga, inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklar va noto'g'ri ishlovlar sonini kamaytiradi.

Dasturiy vositalar yakka tartibda yoki guruh bo‘lib ishlash imkonini beradi. Ushbu dasturlarning ko‘pchiligi foydalanuvchilar uchun qulay interfeys, oson boshqariluvchan modullar va ko‘plab foydali funksiyalar bilan ta‘minlangan. Bu orqali buxgalteriya yo‘nalishidagi kasb egalari ma‘lumotlarni tez va oson boshqaradilar. Buxgalteriya dasturiy mahsulotlari orqali hisobotlarni avtomatik tarzda shakllantirish va tahlil qilish, soliqlarni hisoblash, xodimlar maoshini hisoblash, moliyaviy harakatlarni va boshqa ko‘plab yuritiladigan jarayonlarni bir tizimda amalga oshirish qobiliyati mavjud. Shuningdek, ayrim yirik kompaniya va tashkilotlar o‘z ehtiyojlari, biznes uslublari yoki yo‘nalishlariga ko‘ra individual dasturiy mahsulotlarni ishlab chiqishmoqda [2].

Informatik va moliyaviy axborot tizimlari integratsiyasi natijasida yangi ish o‘rinlari yuzaga kelmoqda, bu esa keng iqtidorli mutaxassislar — dasturchi, sistemali boshqaruvchi, buxgalter-analitik kabi lavozimlarning tug‘ilishiga sababchi bo‘lmoqda. Bu esa o‘z navbatida sohada raqobatni oshiradi va rivojlanishni tezlashtiradi. Axborot texnologiyalarining keng qo‘llanishi buxgalteriya jarayonlarining huquqiy va tashkiliy asosini ham mustahkamlashga olib keldi. Yangi qonun va normativ hujjatlarda axborot xavfsizligi, ma‘lumotlarning sir saqlanishi, va elektron hujjat yuritish tartib-qoidalari aniq belgilab qo‘yilgan. Axborot texnologiyalari buxgalteriya sohasida analitik faoliyatni yanada chuqurlashtirdi. Ma‘lumotlar bazasidagi ko‘p sonli raqamli axborot asosida murakkab moliyaviy modellar, prognozlar amalga oshirilmoqda. Statistik va matematik tahlil, moliyaviy oldindan bashorat qilish, real vaqtda monitoringni osonlashtirgan dasturiy vositalar yordamida moliyaviy barqarorlik va operativlik kuchaydi. Buxgalteriya faoliyati murakkabligi va ma‘lumot hajmining ortib borayotganiga qaramay, zamonaviy axborot texnologiyalari bu vazifalarni yengillashtirmoqda. Buxgalteriya axborot tizimi yordamida har bir korxona yoki tashkilotda sodir bo‘layotgan mablag‘lar harakati, xarajat va daromadlar, faoliyat bo‘yicha natijalar, budjet, balans va boshqa zaruriy ma‘lumotlarni tez va aniq ko‘rish

imkoni bor. Bunday dasturiy vositalar hisobotlarni istalgan shaklda chiqarib berishi, me'yoriy hujjatlar asosida avtomatik moslab olib borishi bilan ahamiyatlidir. Buxgalteriya sohasida axborot texnologiyalarining joriy qilinishi bilan kasb egalarining bilim va malakalari ham yangilanishni talab qiladi. Buxgalterlar doimiy ravishda axborot tizimlari, dasturiy mahsulotlar, avtomatlashtirilgan tizimlarni bilish, ulardan foydalanish ko'nikmalarini oshirib borishlari zarur. Bu esa nafaqat samaradorlikni, balki korxona yoki tashkilotning zamonaviy raqobat bozorida mustahkam joy egallashiga xizmat qiladi [3].

Respublika miqyosida olib borilayotgan raqamlashtirish ishlari natijasida ham, aksariyat davlat tashkilotlari va korxonalar hisob-kitob hujjatlarini elektron shaklda yuritishga o'tmoqda. Turli auditorlik kompaniyalari, banklar, soliq idoralari va boshqa sohalar ham bu jarayonga izchil tarzda talab qo'ymoqda. Axborot texnologiyalarining universal qo'llanilishi esa sohani yanada rivojlantirish, zamonaviy muhitga moslashtirish imkoniyatini yaratadi. Bugungi globallashuv davrida moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlarga mosligi va tezkorligi asosiy talablarning biriga aylandi. Axborot texnologiyalari bu yo'lda ishonchli yordamchi sanaladi. Moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlar asosida tayyorlash, taqdim etish, ularni tahlil qilish va menda arxivda saqlanishi axborot texnologiyalari yordamida tashkil etiladi. Axborot texnologiyalari buxgalteriya sohasini avtomatlashtirib, inson xatolarini kamaytirishi, tashkiliy va boshqaruv samaradorligini oshirishi bilan ahamiyatlidir. Buxgalteriya hisobi va moliyaviy tahlil sohasida axborot texnologiyalarini joriy etish nafaqat ishlab chiqarish, moliya va xizmat ko'rsatish sektorida, balki davlat tashkilotlari faoliyatini ham oshirib, ularni eng zamonaviy darajaga olib chiqmoqda. Ko'plab rivojlangan davlatlarda buxgalteriya butunlay raqamlashtirilgan bo'lsa, O'zbekiston ham bu sohada uzluksiz islohotlarni davom ettirmoqda. Bu esa iqtisodiy o'sish, investitsion muhitni yaxshilash va xalqaro ilg'or tajribalarni o'zlashtirish uchun xizmat qilmoqda. Shuni alohida ta'kidlash kerakki, zamonaviy buxgalteriya faoliyatining asosini xavfsiz va

innovatsion axborot tizimlari tashkil qiladi. Zaruriy dasturiy mahsulotlarni amaliyotga joriy qilish orqali tashkilotning barcha moliyaviy harakatlarini nazorat qilish, tahlil qilish va samarali boshqarish mumkin bo'ladi [4].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, axborot texnologiyalari bugungi buxgalteriya sohasida islohotlar, yuksalish va taraqqiyot uchun mustahkam asos yaratmoqda. Avtomatlashtirilgan dasturiy mahsulotlar, elektron hujjat aylanishi, xavfsiz ma'lumotlar bazalari, onlayn va bulutli xizmatlar buxgalteriya faoliyatining sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarilishida muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Axborot texnologiyalari yordamida sohadagi ish unumdorligi, ma'lumotlarning aniqligi va faoliyat natijalari sifatli darajada o'smoqda. Bu esa davlat va xususiy sektorlarning moliyaviy boshqaruvini takomillashtirish, shaffoflikni kuchaytirish, xalqaro miqyosda raqobatbardosh bo'lish imkonini beradi. Shu bois, buxgalteriyada axborot texnologiyalarining joriy etilishi va yuzaga chiqayotgan imkoniyatlar, soha mutaxassislariga doimiy ravishda o'z bilim va ko'nikmalarini oshirish majburiyatini ham yuklaydi. Yaqin kelajakda buxgalteriya va axborot texnologiyalari o'zaro chambarchas bog'liq holda rivojlanib, yangi yutuqlarga erishilishiga shubha yo'q.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1 Farxodovich, Boronov Bobur, and Rajaboyev Shahboz Shodi o'g'li. "MECHANISMS FOR USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY SERVICES IN THE ELECTRONIC GOVERNMENT SYSTEM OF UZBEKISTAN AND THEIR EFFECTIVENESS." *Лучшие интеллектуальные исследования* 59.2 (2025): 285-292.

2. Farxodovich, Boronov Bobur. "STAGES OF DEVELOPMENT OF THE INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY SERVICES SYSTEM." *Лучшие интеллектуальные исследования* 59.2 (2025): 293-298.

3. Farxodovich, Boronov Bobur, Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna, and Yodgorov Xushvaqt Mansurovich. "FARMASEVTIKA KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING O 'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI." FRONTIERS OF KNOWLEDGE AND INTERDISCIPLINARY DISCOVERY 1.1 (2025): 282-289.

4. Боронов, Бобур, and Заррух Мухаммадиев. "ПУТИ РАСШИРЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЪЕМА УЧЕТА КАПИТАЛЬНЫХ ВЛОЖЕНИЙ В ХОЗЯЙСТВУЮЩИЕ СУБЪЕКТЫ." Передовая экономика и педагогические технологии 2.2 (2025): 444-450.

5. Boronov, Bobur, and Zarrux Muxammadiev. "Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to 'g 'risidagi hisobotda aks ettirish uslubi-yatini takomillashtirish." YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT 3.4 (2025).

6. Боронов, Бобур, and Шавкат Саломов. "ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ." Экономическое развитие и анализ 3.2 (2025): 268-274.

7. Боронов, Б. Ф., and Ш. Ф. Саломов. "МИЛЛИЙ ИҚТИСОДИЁТДА НОДАВЛАТ ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ЎРНИ ВА УНИ РИВОЖЛАТИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ." Экономика и социум 5-2 (120) (2024): 921-925.

8. Ражабоев Ш. Ш. ПРАВИЛА УЧЕТА ПРИ ПРОЕКТИРОВАНИИ СТАРТАПОВ //ББК 65.29: 74.48 я431 П711. – 2023. – С. 26.

9. Sh R. S., Shodmonov T. S. POSITIVE AND NEGATIVE ASPECTS OF GLOBALIZATION //Теория и практика современной науки. – 2023. – №. 10 (100). – С. 15-18.

10. Sh R. S. USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE ACCOUNTING OF ENTERPRISES //Теория и практика современной науки. – 2023. – №. 10 (100). – С. 19-23.

11. Umidov D. U., Sh R. S. APPLICATION OF PROGRAMS USED IN THE FIELD OF ACCOUNTING IN STARTUPS //ББК 65.29: 74.48 я431 П711. – 2023. – С. 31.

12. Ражабоев Ш. Ш. МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА УРОВНЯ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ ВО ВРЕМЯ УЧЕБНЫХ ЗАНЯТИЙ //Экономика и социум. – 2024. – №. 2-2 (117). – С. 585-591.

13. Rajaboyev, S. (2024). ZAMONAVIY SHAROITDA AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil, 2(12), 160–166. <https://doi.org/10.60078/2992-877X-2024-vol2-iss12-pp160-166>

14. Rajaboyev, S., & Xamidova, P. (2025). RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AXBOROT KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARIDAN FOYDALANISH. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil, 3(1), 120–124. <https://doi.org/10.60078/2992-877X-2025-vol3-iss1-pp120-124>

15. Ражабоев Ш.Ш., and Амиртошев Д.Ш.. "РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ВА БАНК ХИЗМАТЛАРИДА БЛОКЧАЙН ТЕХНОЛОГИЯСИНИ КЎЛЛАШ" Экономика и социум, no. 4-2 (119), 2024, pp. 853-858.

16. Ражабоев Ш.Ш., and Ҳайитмуродов Ш.О.. "ТЕЛЕКОММУНИКАЦИЯ ТИЗИМЛАРИНИНГ ТУЗИЛИШ ТАМОЙИЛЛАРИ" Экономика и социум, no. 4-2 (119), 2024, pp. 848-852.

17. Rajaboyev Sh.Sh., and Mamadaminov F.F.. "OLIY TA'LIM MUASSASASI KADRLARINI BOSHQARISH TIZIMI" Экономика и социум, no. 4-2 (119), 2024, pp. 403-406.

18. Rajaboyev Sh.Sh., and Jumayev L.G'.. "TA'LIM SOHASIDA MA'LUMOTLAR BAZASINI QO'LLANISHI" Экономика и социум, no. 4-2 (119), 2024, pp. 407-411.

19. Rajaboyev Sh.Sh., and Ziyodullayev F.V.. "AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISH CHORA-

TADBIRLARI TO'G'RISIDAGI QARORLAR MOHIYATI" Экономика и социум, no. 5-1 (120), 2024, pp. 675-680.

20.Rajaboyev Sh.Sh., and Umidov D.U.. "AXBOROT KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINING BUXGALTERIYA SOHASIDAGI O'RNI" Экономика и социум, no. 4-2 (119), 2024, pp. 393-396.